

Trippelhelix, harmonisering och kritiskt motstånd

Author: Torbjörn Friberg

Affiliation: Fakulteten för hälsa och samhälle, socialt arbete, Malmö universitet

Contact corresponding author: Torbjörn Friberg: torbjorn.friberg@mau.se

Sammanfattning

Artikeln syftar till att avtäcka de harmoniseringsprocesser som utgår från Trippelhelix-modellen. Detta för att öka medvetenheten om kritiskt motstånd bland universitetslärare. Då denna policymodell har som intention att söka harmonisera olikartade världar – universitetet, industrin och staten – är det relevant att studera dessa processer både textuellt och praktiskt. Artikelns kunskapsproduktion utgår från ett etnografiskt angreppssätt, som en generativ källa till det fenomen som undersöks (dvs. harmonisering utefter Trippelhelix-modellen). Mot bakgrund av det framväxande Mode 2-samhället pekar resultaten på policymakarnas möjligheter till att avvärja kritiskt motstånd. Implikationerna av denna analys visar på ett möjligt kritiskt motstånd för framtida universitetslärare.

Nyckelord

Trippelhelix, harmonisering, kritiskt motstånd, etnografi, universitetslärare

Abstract

Triple Helix, Harmonisation, and Critical Resistance

The purpose of this article is to disclose the harmonisation processes that take their point of departure in the triple helix model of innovation, in order to increase awareness of critical resistance among university teachers. As this policy model intends to harmonise different

---

©2019 Torbjörn Friberg. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), allowing third parties to share their work (copy, distribute, transmit) and to adapt it, under the condition that the authors are given credit, that the work is not used for commercial purposes, and that in the event of reuse or distribution, the terms of this license are made clear.

Citation: Friberg T. (2019). Trippelhelix, harmonisering och kritiskt motstånd. *Forskning og Forandring*, 2(2), 25-43. <https://doi.org/10.23865/fof.v2.1432>

sectors – universities, industry, and the state – it is relevant to study these processes both textually and practically. Knowledge production in this article is based on an ethnographic approach, as a generative source for the phenomenon under investigation (i.e., harmonisation according to the triple helix model). Against the backdrop of the emerging “Mode 2” society, the results outline policymakers’ prospects of disarming critical resistance. The implications of this analysis indicate possible critical resistance from future university teachers.

Keywords

Triple helix model, harmonisation, critical resistance, ethnography, university teachers

Introduktion

Under år 2015 deltog jag som etnograf (deltagande observatör) i ett seminarium som syftade till att skapa en ”tillväxtmotor” i Öresundsregionen (Skåne och Köpenhamnsområdet) utefter etableringen av två världsledande forskningsanläggningar: ESS och MAX IV.¹ De danska och de svenska representanterna, tillhörande en mängd olika organisationer, hade samlats för att tillsammans skriva en interregional ansökan med fokus på forskning, utveckling och innovation. Den huvudsakliga idén med ansökan handlade om att etablera ett framtida interregionalt samarbetsprojekt som sträckte sig bortom nationella såväl som organisatoriska gränser. Ett sådant projekt krävde en projektledare som tydligt kunde visualisera och sammanfoga representanternas olikartade intressen. Efter ett par möten hade Emil i rollen som projektledare lyckats harmonisera de olika intressena i en PowerPoint-bild, där åhörarna kunde betrakta fyra integrerade ”bubblor”: Industrin-Akademien, Forskning-Utbildning, Service-Information och Marknadsföring. Samtidigt som Emil pekar på denna PowerPoint-bild säger han:

Var är vi idag? Det har varit en utdragen process, och många av oss har varit involverade redan från början. Idag har vi kommit till en punkt där det är möjligt att se en röd tråd som går igenom de olika projekten. Tidigare var vi bara olika delar men nu har vi lyckats konstruera en helhet. Men vi måste dock redogöra för en bredare samhällslig nytta. Att skapa helhet är viktigt. Hur skall vi knyta samman resultaten från de olika delarna? Det interregionala projektet kan inte leva sitt eget liv utan koppling till det övergripande samhället. Allting måste harmonisera med varandra.

Med detta uttalande följer att representanterna för de fyra bubblorna får redogöra för deras enskilda bidrag till den regionala samhällsutvecklingen. Efter att ha lyssnat till de olika representanterna säger Emil: ”Jag tror att vi kan hitta ett stort interregionalt mervärde här. Samtliga delar hänger nu ihop och pekar mot samma sak – utbyte. Genom att integrera de fyra bubblorna kan vi skapa en innovativ vinn-vinnlösning.” Emil ställer en fråga till den strategiska projektledaren, ”Marja, hur skall vi tänka när vi skriver denna interregionala ansökan?” Marja svarar:

Det verkar som om detta interregionala samarbetsprojekt kan ansöka om ekonomiska medel från EU:s innovationsstrategi—*Horizon2020*. De flesta av oss här är ju intresserade av innovation. Det finns ju en tydlig koppling till de två forskningsanläggningarna: ESS och MAX IV. Dessa två forskningsanläggningar kan enkelt producera social och ekonomisk utveckling inom många sektorer.

Denna inledande etnografiska vinjett kan förstås som ett sociopolitiskt uttryck för den stilbildande Trippelhelix-modellen – som en underliggande idealistisk och praktisk grund för den samtida utbredningen av innovationspolitiken. Det huvudsakliga målet för innovationspolitiken handlar om att öka den sociala och ekonomiska utvecklingen i välfärdssamhället. Detta görs vanligtvis utefter policymakare och policylänkade forskares strävan att söka konstruera en gemensam integrerad framtidsvärld (jfr Strathern, 2004). Många av de människor som intresserar sig för ”innovation” tar inte sällan avstamp från Trippelhelix-modellen (Etzkowitz, 2004, 2005; Shinn, 2002) då den förser dem med idealistiska och praktiska principer om hur de kan skapa stabila och produktiva relationer inför en kommande osäker framtid. I kontrast till en centraliserad modell där staten kontrollerar universitetsvärlden och den industriella världen, eller en *laissez-faire* modell där universitetet, staten och industrin endast samarbetar i en viss utsträckning, anspelar Trippelhelix-modellen på att sammanfoga de tre världarna (mer om detta senare). I detta sammanhang skulle jag vilja föreslå att vi har att göra med ett fenomen som logiskt kan förstås i termer av *harmonisering* (jfr Nader, 1990, 1997; se även Garsten & Jacobsson, 2013). Inte minst med tanke på att Trippelhelix handlar om att söka harmonisera olikartade världar (uttryckt i vinjetten som ”bubblor”): söka göra samtliga objekt och subjekt kompatibla och följdriktiga.

Antropologen Marilyn Strathern (2000, s. 286–7, 2004, 2006) har indikerat att forskande universitetslärare² bör göra sig uppmärksamma på den framväxande innovationspolitiska ideologin (Valaskivi, 2012) då den ligger till grund för harmoniserande monologer snarare än kritiska dialoger eller motstånd. Mot denna bakgrund förefaller det relevant att ställa sig följande frågor: Hur ser de harmoniserande processerna ut i en ideal textuell värld? Hur ser de harmoniserande processerna ut i en praktisk vardagsvärld? De båda frågorna länkas här till textuella och empiriska policymakande relationer med en övergripande intention att söka måla en dynamisk bild av harmoniseringsprocesserna i Öresundsregionen. Det är av vikt att avtäcka policymakares textuella och praktiska uttryck för att kunna illustrera den mer övergripande innovationsideologin. Min tanke är att det är lättare att kritisera och motstå en dominant ideologi om den blir avtäckt och konkret (med hjälp av dess representanter) än om den förblir fördold och abstrakt. Härmed syftar artikeln till att avtäcka de harmoniseringsprocesser som utgår från Trippelhelix-modellen. Detta för att öka medvetenheten om kritiskt motstånd bland universitetslärare.

Bakgrund

Bakgrunden till innovationspolitikens utbredning med dess starka inverkan på universitetsvärlden kan förstås i relation till mer övergripande samhällsförändringar. Med detta följer att kort beskriva framväxten av Mode 2-samhället i vilket tanken på skapandet av innovationer blir tongivande.

Michael Gibbons m.fl. (1994) har i ett tidigare skede beskrivit de kontextuella förändringarnas relation till kunskapsproduktion inom teknologi och vetenskap. Med detta följde att författarna argumenterade för att en ny kunskapsproduktion – Mode 2 – växte fram parallellt med den traditionella akademiska formen: Mode 1. Vad gäller Mode 2 fungerar denna i en kontext vari ”problemen” produceras utanför de traditionella universitetsdisciplinerna. Kunskapsproduktionen inom Mode 2 betraktas därmed som transdisciplinär snarare än multidisciplinär. Traditionell kunskapsproduktion (Mode 1) sker inom en disciplinär kognitiv miljö medan Mode 2 skapas i en transdisciplinär socioekonomisk kontext. Denna nya form av kunskapsproduktion ifrågasätter sålunda traditionella institutioner och organisationer såsom universitet, statliga forskningscenter och privata laboratorier. Författarna understryker att Mode 1 refererar till en kunskapsproduktion som görs i linje med klassiska, hierarkiska vetenskapliga normer och praktiker. Mode 2 skiljer sig gentemot Mode 1 på så sätt att den utgår från transdisciplinära normer och praktiker i en heterogen kontext. Inom Mode 2 är kunskap ett resultat av en bred intressesfär vari den betraktas som tillämplig och användbar för industrin och samhället i stort. De problem som skall lösas inom Mode 2 utgår från många olikartade aktörer – som ett uttryck för en komplex kontext. Med detta följer att den organisatoriska strukturen inom Mode 2 bör förstås som heterogen, där problemlösningen ständigt förändras. Forskningsteamerna inom Mode 2 är inte institutionaliserade då kunskapen som produceras är beroende av många olikartade organisationer. Kvalitetskontrollen av den kunskap som produceras görs i en kontext baserad på specifika sociala, ekonomiska och politiska intressen. Detta till skillnad mot Mode 1, där kunskapen främst bedöms av andra forskare (ett peer-review system).

Som en förlängning av Gibbons m.fl. analys började forskare (Nowotny m.fl., 2001) studera sociala transformationer och deras effekt på vetenskaperna. Istället för att enbart fokusera på transformationen gällande kunskapsproduktion argumenterade Nowotny m.fl. för att de nya kontextuella förändringarna har lett fram till att den nya samhällsformationen nu ”samtar” med vetenskaperna. Detta betyder att vi idag befinner oss i en social, ekonomisk och politisk kontext som kräver att vetenskaperna producerar social robust kunskap samtidigt som de tvingas att samarbeta och konsulteras i allt större utsträckning. Nowotny m.fl. hävdar att de senare sociohistoriska samhällsförändringarna har resulterat i en slags ”samutveckling” av vetenskap och samhälle. Sam-utvecklingsprocesserna medför att de moderna gränsdragningarna mellan staten, marknaden och vetenskap överbryggas eller upplöses. Som samtidsuttryck för dessa processer finner vi idag bland annat

vetenskapsentreprenören som med enkelhet navigerar mellan offentliga och privata världar (jfr Hedensted Lund & Vaaben, 2014). Resultatet härav blir ett förändrat akademiskt etos – från ett vetenskapligt autonomt ideal till en vetenskaplig social ansvarsskyldighet. Nowotny m.fl. påtalar att den nya relationen mellan vetenskap/samhälle handlar om att skapa nya Mode 2- objekt i linje med välfärdsstatens och industrins intressen. Robust social kunskap tar hänsyn till den komplexa kontexten, vilket indikerar att vi människor nu befinner oss i ett Mode 2-samhälle som kräver alltfler ”innovationer” (se även Bastalich, 2010). Den samtida strävan efter Mode 2-kunskap och innovationer baseras på tanke bilden att vi i allt större utsträckning lever i osäkra samhällen. Osäkerheten visar sig i moderna kontradiktioner, inkonsekvenser och ambivalens som påverkar vår framtidstro (Nowotny, 2008). Med andra ord, framtiden föreställs som en öppen och osäker horisont i det framväxande Mode 2-samhället: något som kräver bättre och mer robust kunskap (Nowotny, 2016). Med ökad kunskapsproduktion tror policymakare och policylänkade forskare att de kan kontrollera och förutspå framtiden. Alltså, sam-utvecklingen och ökade samarbeten mellan vetenskaperna och samhället, som genererar ny tillämpbar kunskap och innovationer, betraktas som ett sätt att transformera osäkerhet till säkerhet.

Benoît Godin (2006, 2015, 2017) har studerat hur ”innovation” före 1900-talet betraktades som något negativt, förbjudet enligt lag, och ofta användes som lingvistiskt vapen i allehanda politiska konflikter. ”Today”, skriver Godin (2015, s. 219), ”innovation is a word of honor. Everyone likes to be called an innovator; every firm innovates (or does it?); governments legislate to make whole nations innovative.” Med andra ord, idag ser människor på innovation som något uteslutande positivt, något som kan komma att fungera som en slags tillväxtmotor till den sociala och ekonomiska välfärden. I detta sammanhang är det tydligt att innovationsideologin hänger tätt ihop med Trippelhelix-modellen (Hall & Löfgren, 2016; Krige, 2004; Shinn, 2002). Trippelhelix (Etzkowitz, 2004, 2013) kan förstås som en policymodell som syftar till att skapa harmoniska samarbeten över institutionella gränser: samtliga objekt och subjekt skall göras kompatibla och följdriktiga. Det handlar om att skapa harmoniska samarbeten mellan de tre ”helixarna”: universitetsvärlden med sina forskare, industriella världen med sina entreprenörer och staten med sina policymakare.

Sammantaget går det att påstå att man som läsare av innovationslitteratur, i kontext av det framväxande Mode 2-samhället, sällan eller aldrig finner något kritiskt motstånd gentemot den innovationspolitiska ideologin som etablerar sig i privata såväl som i offentliga organisationer. Detta är något som Godin och Vinck (2017, s. 319–322) tydligt har uppmärksammat i boken *Critical Studies of Innovation*, där de understryker vikten av att studera försummade fenomen som konflikter, intressen och motstånd. Redaktörernas övergripande poäng är att kritik kan förstås som något produktivt då den gör motstånd gentemot dominanta harmoniska innovationsmodeller. De sociala teoretiker som lanserar sina specifika innovationsmodeller bör, enligt Godin och Vinck, betraktas som ekonomisk-politiska ideologer. De skriver:

The critical view it offers invites researchers to consider new avenues, ask for alternative approaches and distance themselves from the mantra and the business of innovation-related models and methods. These new avenues could consider models taking into account underlying political ideologies, complexities of innovation, and its unpredictable dynamics due to unexpected occurrences and changes in entities over time. (Godin & Vinck, 2017, s. 333)

Det är med inspiration från Godin och Vinck (2017) och Strathern (2000, 2004, 2006) som denna artikel ämnar studera de ideologiska harmoniseringsprocesser som genereras med hjälp av Trippelhelix-modellen. Härmed handlar det om att söka distansera sig, i rollen som forskande universitetslärare, från Trippelhelix-modellen genom en textuell närläsning samt med hjälp av en etnografisk-praktisk förståelse.

Etnografiskt tillvägagångssätt

Det etnografiska tillvägagångssättet förefaller konstitueras av en slags kreativitet och öppenhet (Agar, 1986), vilket innebär att det ”problem” (här harmonisering) som diskuteras i vetenskapliga artiklar eller monografier har sin grund i sociala relationer. Den relationella formen, som ligger till grund för att etnografen lyssnar på den andres uttryck, såsom i fallet med den inledande vinjetten, skapar sålunda frågor och problem. Erfarenheterna från dessa sociala relationer blir sedermera till textuella relationer i vetenskapliga alster som sammanfogar med hjälp av konceptuella relationer (Strathern, 2005, s. vii; se även Hastrup, 1990, s. 201). Med detta följer att jag kort vill illustrera de sociala relationerna på ”fältet”, och visa hur dessa ledde fram till användningen av harmoniseringsbegreppet för att skapa en sammanhängande konceptuell relation mellan artikelns delar. Min övergripande tanke är att söka illustrera framväxten av artikelns problem snarare än att kvantitativt redovisa för exakt antal intervjuer och observationsplatser.

Det etnografiska materialet som ligger till grund för denna artikel samlades in genom deltagande observationer, intervjuer och dokument i ett livsvetenskapligt nätverk i Öresundsregionen mellan 2014 och 2015. Den tongivande etnografiska noden i detta nätverk var en svensk mötesplats (mer om denna plats längre fram) för forskning, innovation och affärsutveckling inom livsvetenskaperna. De ansvariga för denna fysiska plats hade till uppgift att bland annat anordna nätverksmöten som syftade till att diskutera och skapa kollaborativa, harmoniska projekt över gränser mellan universitet, den danska och svenska staten och industrier. I dessa sammanhang utgick de ansvariga från Trippelhelix-modellen. Det var härifrån som jag gradvis kom i kontakt med det interregionala projekt som inledningsvis presenterats. Då jag följde de initiala interregionala kollaborativa mötena till dess framgång som fullt finansierat interregionalt projekt blev det tydligt hur Trippelhelix fungerade i sociala relationer. När jag intervjuade policymakare och gjorde deltagande observationer fick jag en bra uppfattning av hur Trippelhelix-modellen harmoniskt influerar andras organisatoriska struktur, och potentiellt blockerar ett kritiskt motstånd (se Friberg, 2017, 2018).

I samband med ett par tillfällen under mitt fältarbete uppstod det vad jag förstod som potentiella konfliktsituationer. Under ett nätverksmöte var det exempelvis en kvinnlig entreprenör som yttrade sig om att affärsverksamhet inte handlar om harmoni eller samarbete då dess grundidé bygger på tanken om konkurrenskraft. I detta sociala sammanhang blev det först helt tyst i rummet. Därefter ställde de ansvariga följande frågor:

- Hur är det möjligt att generera innovation i konkurrensutsatt miljö?
- Kan du inte dra fördel av samarbete?
- Hur ser du då på mervärde och vinn-vinnsituationer?

Entreprenören svarade deltagarna att det var genom konkurrens som hon såg på affärsverksamhet, vilket resulterade i att några av deltagarna demonstrativt skakade på huvudet (de höll alltså inte med henne). När jag senare intervjuade entreprenören en vecka efter denna händelse berättade hon att de ansvariga för nätverksmötena hade tillrättaviserat henne efter mötet. De ansvariga hade understrukit att hon var tvungen att vara ”en harmonisk lagspelare” om hon ville fortsätta att delta på mötena. Min poäng här, i likhet med den inledande vinjetten, är att kort illustrera de sociala relationer som jag erfor under mitt fältarbete, dvs. hur de ansvariga ständigt söker harmonisera olikartade relationer. Detta harmoniseringsfenomen blev även tydligt i min parallella läsning av Trippelhelix-litteraturen; något som resulterade i en överlappande förståelse av de textuella och empiriska relationerna.

Utefter mina erfarenheter av de sociala och textuella Trippelhelix-relationerna drog jag konceptuell inspiration av Laura Naders (1990, 1997) etnografiska beskrivningar om tillämpningen av västerländska harmoniseringsmodeller i Mexiko. Hon studerar nämligen hur harmoniseringsmodeller ligger till grund för omfördelning av makt i mindre samhällen. På ett övertygande sätt diskuterar Nader hur kontrollerande processer över tid har skiftat från att vara sociala och tvingande till att idag fungera som kulturellt övertygande modeller. Hon understryker att harmoni är en tongivande västerländsk kulturell idé som idag betraktas som önskvärd i betraktelsen av den naturliga världsordningen. Harmoni har sålunda kommit att distribueras som idé till allehanda kulturer och organisationer. Idag går det att betrakta hur harmoni i många situationer fungerar som en global dygd i samband med tanken på utveckling och framsteg (Garsten & Jacobsson, 2013). Detta förefaller även vara fallet med Trippelhelix-modellen, vilket innebär att jag använder mig av harmonisering som teoretiskt begrepp i föreliggande artikel.

Resultat och diskussion

Resultat och diskussion består av två överlappande delar. Den första delen visar på den textuella harmoniserande modellen såsom den beskrivs i Trippelhelix-litteraturen. Den andra delen illustrerar några harmoniseringspraktiker med hjälp av två

etnografiska fallbeskrivningar. Denna dubbla uppdelning – textuell och praktisk – medför en bredare förståelse av harmoniseringsprocessernas inverkan i Öresundsregionens sociala livsvärld.

En textuell harmoniseringsmodell

Den samtida populariteten kring Trippelhelix-modellen har lett fram till en global sammanslutning, med professor Henry Etzkowitz som nuvarande president. Triple Helix Association har en egen hemsida, tidskrift, workshoppar och tillhörande konferenser. Idag finns det ett globalt nätverk med forskare och policymakare med stort intresse för skapandet av harmoniska samarbeten mellan de tre världarna: universitet, industrier och stater.

De associerade representanterna för Trippelhelix tänker sig att de tre världarna skall bibehålla sin egna specifika identitet samtidigt som de skall anta ”rollen som den andre”. Etzkowitz skriver:

Moving beyond product development, innovation in innovation then occurs through “taking the role of the other,” encouraging hybridization among the institutional spheres, creating new organizational formats, such as the venture capital firm, from elements of the various institutional spheres. (2004, s. 69)

Med detta följer att de involverade aktörerna skall söka kapitalisera ny kunskap i syfte att utveckla och stärka regioner. Etzkowitz argumenterar för att modellen är rationell på så sätt att den samlar gemensamma resurser samtidigt som den reducerar konkurrens mellan olika världar (Etzkowitz, 2005, s. 72). De tre världarna – universitet, business och staten – bör betraktas som likvärdiga parter i den innovativa strategiska utvecklingen. Etzkowitz ser modellen som gränslös och oändlig då den ständigt genererar nya harmoniska förslag på vad en region, företag, universitet och stat kan göra.

Etzkowitz koppling till den regionala kontexten

Jag kommer huvudsakligen att fokusera på Etzkowitz svenska utgåva (2005) *Trippelhelix – den nya innovationsmodellen Högskola, näringsliv och myndigheter i samverkan* då denna bok har en tydlig sociopolitisk och organisatorisk koppling till den regionala kontext där jag bedrev fältarbete.

Etzkowitz bok var en beställning från Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS). Enligt SNS:s hemsida syftar denna oberoende tankesmedja till att söka influera beslutsfattare i såväl privata som i offentliga verksamheter. Detta genom forskning, seminarium och publikationer av allehanda slag.³ Allteftersom jag intervjuade svenska policymakare och policylänkade forskare i Öresundsregionen upptäckte jag att många av dem refererade till Etzkowitz bok, vilket visar på en direkt inverkan. Exempelvis

påtalade policymakarna att deras uppgift var att skapa ”kreativa regionala samarbetskluster”, vilket är en direkt användning av Etzkowitz argument. Tillika förklarade de för mig att de hade etablerat en specifik innovationsenhet inom sin egen organisation⁴, något som starkt förespråkas av Etzkowitz. Innovationsenheter har en specifik funktion att uppmuntra och skapa nya innovationer, som en slags grundförutsättning för regionalekonomisk och social utveckling. Policymakarnas argument och praktik (som tydliggörs längre fram i texten) är ofta förenlig med Etzkowitz textuella intentioner. I förordet i hans bok tydliggörs att det finns en etablerad relation mellan Etzkowitz och det svenska innovationssystemet som i huvudsak representeras av VINNOVA.⁵ I detta sammanhang kan det vara värt att nämna att den tidigare generaldirektören för VINNOVA, som i början av mitt fältarbete var rektor för Lunds universitet inom Öresundregionen, känner Etzkowitz.⁶ Relationen mellan rektorn och Etzkowitz har spelat en signifikant roll för lanseringen och stöttningen av ESS och MAX IV, som uttryck för Trippelhelix (Carlén & Wulff, 2014). Under min fältarbetstid påtalade rektorn i olika offentliga samtal att en harmonisering av staten, universitet (huvudsakligen representerat av ESS och MAX IV som visats i den inledande vinjetten) och industrin leder fram till fler innovationer, vilket i sin tur skapar en ekonomisk och social utveckling.

Universitetet

Enligt Etzkowitz (2005, s. 172) är universitetet den centrala pelaren i en kunskaps-ekonomisk kontext. Det är dock inte det traditionella Humboltsuniversitetet (dvs. en värld som står fri från staten och marknaden) som han har i tanken. I detta sammanhang handlar det om ett *entreprenöriellt universitet*, som den huvudsakliga tillväxtmotorn i ekonomisk och social utveckling. Universitetets huvudsakliga uppdrag blir här att kapitalisera kunskap och etablera sig självt som en oberoende ekonomisk aktör (Etzkowitz, 2005, s. 37). Som en drivande faktor i Trippelhelix skall det entreprenöriella universitetet inte kontrolleras av staten eller industrin. Etzkowitz ideala universitet bestämmer självt sin strategiska riktning utefter studenters och universitetslärares kritiska yttringar (2005, s. 56). Han tänker på universiteten i termer som framtidens riskkapitalister. Sammantaget kan det entreprenöriella universitetet karaktäriseras utefter fem motsägelsefulla normer:

1. *Kapitalisering*: Kunskap måste erhållas och överföras till praktiskt användande. Kapitalisering av kunskap är grunden för ekonomisk och social utveckling.
2. *Ömsesidigt beroende*: Istället för att fungera som ett elfenbenstorn skall universitetet interagera med staten och businessvärlden.
3. *Oberoende*: Det entreprenöriella universitetet är inte beroende av andra institutionella världar.
4. *Hybrid formation*: För att kunna lösa några av de kontradiktionerna gällande ömsesidigt beroende och oberoende skall universitetet skapa nya hybrida världar.

5. *Reflektion*: Den interna organisationen inom det entreprenöriella universitetet måste ständigt förändras, såväl dess relationer till staten som till businessvärlden (Etzkowitz, 2005, s. 43–44).

Inom det fullt utvecklade entreprenöriella universitetet bör forskningen skapas utefter ett samarbete mellan forskare och externa aktörer, med ett övergripande mål att skapa användbar och tillämpad kunskap.

Staten

Inom ramen för Etzkowitz Trippelhelix-modell skall staten förstås som den *innovativa staten*. Detta innebär att staten skall söka återanvända den produktivitet som finns i vetenskap och teknologi genom att skapa nya samarbetsformer. Den innovativa staten kan sammanfattas utefter tio principiella regler:

1. Öka kontrollen av våld inom dess territorium, både vad gäller den offentliga och privata sektorn. Skapa stabilitet och trygghet.
2. Introducera garantier för privat kapital i syfte att öka risktagandet i relation till nya investeringar.
3. Förändra skattesystemet för att skydda nationen och befrämja välfärden.
4. Erbjudna skattelättnad för forskning och utveckling.
5. Introducera regler som strukturerar det ekonomiska livet.
6. Introducera nya hybrida institutioner för att befrämja innovation.
7. Använda lagstiftning för att skapa specifika rättigheter, såsom i fallet med patent.
8. Försäkra sig att universitet kontrollerar de immateriella rättigheter som skapats av offentliga medel.
9. Tillhandahålla resurser för grundforskning i syfte att utveckla innovation.
10. Tillhandahålla riskkapital för att skapa en linjär innovationsmodell (Etzkowitz, 2005, s. 60–61).

Etzkowitz förklarar att många av de samtida europeiska samhällena (t.ex. Storbritannien, Frankrike och Sverige) bör förstås som konstituerade av ett postkooperativt samarbete mellan staten, businessvärlden och det entreprenöriella universitetet. ”Post” betecknar här att fackföreningarnas tidigare samarbete med staten ersätts med samverkan med universiteten (Etzkowitz, 2005, s. 72). Den innovativa staten söker ständigt nya partner i stävan efter att utveckla dess regioner. Konsekvenserna härav blir halvoffentliga rum, dvs. hybrider mellan privata och offentliga världar. Enligt Etzkowitz handlar allt detta om innovativ kunskapsbaserad ekonomisk utveckling.

Business

I Trippelhelix-modellen handlar business om en *relationell business*. I kontrast till kontraktbusiness, som är baserad på transaktioner mellan explicita gränsdragningar,

växer en relationell business fram i nätverk som strävar bortom institutionella gränser. Den är alltså en del av andra samarbetspartner, som exempelvis forskargrupper i det entreprenöriella universitetet (Etzkowitz, 2005, s. 77). Etzkowitz skriver att denna nya form av affärsvärld växer fram som en slags respons från olika strategier i utvecklingen av en region. Heterogena partner möts och löser regionala problem, vilket resulterar i bestående allianser och reciproka förtroenden. Detta är, enligt Etzkowitz, nyckeln till innovationer. Här skall det tilläggas att han ser att dessa framgångar bygger på att de involverade människorna lever ett ”dubbelliv”. Exempelvis tänker han sig att en fysiker skall lära sig hur man marknadsför sina forskningsprodukter genom att umgås med ekonomer och policymakare. Den ideala personen i Trippelhelix-modellen är någon som har kvalifikationer inom flera områden (ex. livsvetenskap, ekonomi och politik), som en förutsättning för att fungera som en översättare – brobyggare – mellan olika världar (Etzkowitz, 2005, s. 81, 85).

Innovation och regional utveckling

Etzkowitz anser att Trippelhelix-modellen är överlägsen alla de tidigare politiska innovationsmodeller som baserades på specifika världars intressen och gränsdragningar. Genom en referens till VINNOVA: s roll i forskning och innovation argumenterar Etzkowitz (2005, s. 72) för att den svenska innovationspolitiken bör sträva efter att öka samarbeten på lokal och regional nivå. När forskning kan tillämpas och användas för att skapa innovation blir detta till en lokal- och regionalpolitisk fråga om ekonomi. I kontrast till att betrakta regioner som geografiska, kulturella och industriella områden menar Etzkowitz att vi bör förstå dem som innovativa enheter – Trippelhelix-regioner. Utvecklingen av dessa regioner kan dock inte betraktas som linjära då det finns mängder med olika aktörer. Den regionala förändringsprocessen är inte rent marknadsorienterad eller helt politiskt driven då den består av olika människor och institutioner (jfr med Bakgrund ovan gällande framväxten av Mode 2-samhället). Den ideala Trippelhelix handlar om att söka hybridisera semi-autonoma aktörer med multifunktionell strävan bortom institutionellt gränstänkande. Det slutgiltiga målet är *en självgenererande process av företagsamhet* som frikopplat från ett specifikt universitet eller regionalt initiativ. Enligt Etzkowitz baseras en Trippelhelix-region på flertalet heterogena kunskapskällor, en region som kan reproducera sig själv. Detta är ett sätt att försäkra sig om att bibehålla den sociala och ekonomiska tillväxten (Etzkowitz, 2005, s. 110–112).

Utifrån dessa textuella anspråk handlar kommande del om att söka förstå hur den harmoniserande Trippelhelix-modellen tillämpas i den regionala, sociala livsvärlden.

Harmoniseringspraktiker

Denna del kommer att åskådliggöra harmoniseringspraktikerna med hjälp av två etnografiska exempel. Det första exemplet visar på hur, när och varför policymakare från Region Skåne (södra Sverige) använder sig av Trippelhelix-modellen. Det andra

exemplet illustrerar hur Trippelhelix tillämpas som en harmoniserande modell på livsvetenskap inom Öresundsregionen.

Exempel 1: Hur, var och varför harmonisera?

När jag i rollen som etnograf frågade de regionala policymakarna hur de tillämpade Trippelhelix-modellen fick jag ofta till svar att den användes för att etablera organiserade formella möten. De berättade att modellen vanligtvis användes som en avsiktlig strategi för att överskrida institutionella gränser, och på så vis söka korta distansen mellan etablerade institutioner, organisationer och världar med olika professionella människor. I ett samtal med en policymakare fick jag reda på att:

Vi börjar med att bjuda på den första lunchen så att olika människor börjar prata med varandra om samarbete. Detta vill förhoppningsvis leda fram till en punkt där människor måste besluta om de vill vara del av ett samarbete eller inte. Vi reserverar oss dock för rätten att sätta ner foten när det behövs ... och det är väldigt svårt för många människor att acceptera detta!

Denna utsaga bör förstås i ett sammanhang där policymakare strävar efter att sammanföra olika människor i syfte att söka skapa "mervärde", dvs. nya arbetstillfällen och innovativa produkter för en marknad genom gränsöverskridande samarbeten. En annan policymakare berättade för mig att "detta är ett sätt att modellera den sociala världen på ett trevligt sätt". Även om det finns en strävan efter att skapa trevliga samarbeten genom Trippelhelix-modellen är det klart att inte alla människor har ett intresse för gränsöverskridande och kortande av distanser. Som citatet ovan klargör måste policymakarna ibland "sätta ner foten när det behövs", vilket betyder att de måste inta en bestämmande roll. Detta hänger ihop med att många policymakare ser sig själva som berättigade att upplysa människor och organisationer om att ta ansvar för regionala samarbetsutveckling. Trippelhelix-modellen, med dess inneboende antaganden att samarbete är av godo och konkurrens är något dåligt för regional utveckling, siktar på att harmonisera olikartade intressen och världar. Som Strathern (2006, s. 192) har noterat handlar dessa kollaborativa sociala situationer inte sällan om en form av mikromanagement. Under fältarbetet fick jag reda på att denna form av harmoniserande managementpraktik utgick från att policymakarna framställde sig själva som att de hade en specifik regional överblick, ett perspektiv som de flesta andra människor saknade.

Det bör dock understrykas att policymakarna inte helt okritiskt applicerar Trippelhelix-modellen på omgivningen. Under min tid på "fältet" blev det tydligt att policymakarna ser modellen som ett användbart verktyg att tänka med, vilket implicerar att den inte på något vis är fullkomlig. Det finns ett par inneboende begränsningar som stundom diskuteras mellan policymakare. En sådan begränsning är de tre helixarna – akademien, business och staten – som exkluderar andra aktörer

och världar. Med detta i tanken har en del policymakare börjat experimentera på så sätt att de söker involvera andra parter som ”kunder”, ”samhällsmedlemmar” och ”ideella organisationer”. Denna utvidgade modell benämns Penta Helix eller Quad Helix.

Efter ett par månader på ”fältet” undrade jag när och under vilka sociala omständigheter som policymakarna använde sig av Trippelhelix-modellen som ett användbart organiserande instrument. Snart blev det tydligt att modellen är specifikt användbar när de arbetar med organisationer och individer som har en lång historisk bakgrund av självbestämmande i det professionella vardagsarbetet. Med detta följer att modellen inte sällan används i samband med påverkan av forskande universitetslärare och entreprenörer. Policymakarna utgår ofta från att universitetslärare är en svår grupp att harmonisera. De flesta forskande universitetslärare beskrivs av policymakare som ”katter” eftersom de är svåra att styra och uppfattas som starka, autonoma individer. I en intervju med en annan policymakare frågade jag om han hade haft några problem med forskande universitetslärare i sitt arbete med att skapa harmoniska samarbeten. Han svarade att ”de är en riktigt svår grupp”. Han berättade en historia om när han skulle uppmuntra en grupp forskare och lärare inom materialvetenskap att samarbeta med representanter från staten och entreprenörer från privata sektorn. I denna situation stötte han på motstånd då de ifrågasatte hans position. De frågade honom: ”Vem är du som skall definiera materialvetenskap?” Då forskarna och lärarna var upprörda ifrågasatte de policymakarens position. De var mest upprörda över att ”någon utifrån” kom och sökte definiera och kontrollera vad ”som uppfattas vara relevant forskning och undervisning”. Policymakaren berättade vidare att han dock använde Trippelhelix-modellen för att illustrera hur samarbete kunde ”inbringa extra ekonomiska resurser för framtida forskning och undervisning”. Efter ett tag lyckades han att skapa en mer harmonisk stämning. När det kommer till entreprenörerna berättade han att många policymakare har ett större tålamod gentemot denna grupp i jämförelse med forskande universitetslärare. Detta tålamod grundar sig främst i uppfattningen att ”entreprenörerna inte är finansierade av statliga medel” som i fallet med forskare och lärare vid statliga universitet. Han berättade vidare att den svåraste uppgiften med entreprenörerna är att övertyga dem att samarbete ”skapar mervärde på lång sikt”. Denna svårighet bygger, enligt policymakaren, på entreprenörernas ”kortsiktiga ekonomiska perspektiv ... de har svårt att se vad de kan tjäna på det hela”. Med detta följer att policymakarna använder sig av Trippelhelix-modellen för att klargöra att entreprenörerna kan få tillgång till de senaste forskningsrönen från universitetet. Kunskap utan extra kostnad. Policymakarnas poäng här handlar om att upplysa entreprenörerna om hur kunskapssamarbete bidrar till att göra dem mer konkurrenskraftiga på marknaden. Många policymakare argumenterar för att entreprenörer skall kunna överleva i dagens marknader, i en kunskapsekonomisk kontext, krävs ett samarbete med representanter från staten och universiteten (både vad gäller forskning och utbildning).

Det huvudsakliga syftet med att söka harmonisera professionella relationer och världar hänger ihop med policymakarnas övertygelse att detta skapar innovation,

vilket i sin tur bidrar till regional, social och ekonomisk utveckling. Sådana harmoniseringspraktiker utgår från tanken att många policymakare betraktar dem som ett nytt hopp i den nya kunskapsekonomiska kontexten (Strathern, 2006). Det bör understrykas att sådana harmoniseringsprocesser – som siktar på att hybridisera heterogena objekt (universitet, business och staten) och subjekt (forskare/lärare, entreprenörer och policymakare) – innebär att policymakarna lättare kan kontrollera och styra olika världar på distans. En policymakare berättade för mig att detta inte handlar om partipolitik:

Om du tänker på de flesta politiker idag – oavsett om de är socialdemokrater eller moderater – är ingen av dem mot Trippelhelix eller innovation. Jag kan inte tänka mig någon som skulle vara emot modellen ... det skulle då vara ett extremt parti som kritiskt skulle ifrågasätta det hela.

Han var inte ensam om sitt uttalande, de flesta policymakare och politiker betraktar idag Trippelhelix-modellen som något positivt – en icke-ideologisk ideologi – vilket hänger samman med att dess harmoniserande praktiker skapar förhoppningar i det samtida samhället (Godin, 2015).

Sammantaget går det att se Trippelhelix-modellen som ett slags mikromanagement-verktyg när policymakare vill harmonisera autonoma professionella grupper. Som en harmoniseringsapparat hjälper modellen till att övertyga att samarbete över gränser är något positivt. Detta görs på grundval att ingjuta hopp i framtida regional utveckling (Nowotny, 2008, 2016).

Exempel 2: Harmonisering av livsvetenskap

Utefter ovanstående illustration av hur, när och varför många regionala policymakare tillämpar Trippelhelix i olika sociala situationer vill jag här söka visa på ett mer konkret forskningsexempel. Jag kommer i det följande att visa på hur Trippelhelix-modellen fungerar som en organiserande modell för livsvetenskap i den regionala utvecklingen.

När jag först kontaktade ett av de största regionala livsvetenskapliga centren i Öresundsregionen frågade jag om det skulle vara möjligt att intervjua deras strategiska kommunikatör. Centret som består av två bolag drivs idag som en stiftelse för samhällsbyggande, forskning och innovation. Stiftelsen, som här kallas för Livshälsa, är delvis sponsrad av regionalpolitiska medel. Då stiftelsen är väldigt öppen mot vetenskapliga undersökningar tackade man ja till en intervju. Det skulle dock visa sig att jag fick motta en slags föreläsning snarare än intervju. Strategen höll en PowerPoint-föreläsning för mig, där det tydligt framgick hur deras organisation hade vuxit fram på regionalpolitisk grund i tät koppling till universitetet. Här handlade det om att forskare och politiker utgick från en kollaborativ tanke att söka kommersialisera livsvetenskaplig kunskap i syfte att kunna ta patent, för att senare kunna säljas som en produkt på en marknad. Strategen upplyste mig om att det i bakgrunden fanns en väldigt

välberättad entreprenör som hade donerat runt tio miljoner euro till organiseringen och etableringen av denna stiftelse. Tillsammans med regionala policymakare, forskare från det närliggande universitetet, hade entreprenören sålunda skapat ett regionalt centrum för innovation och livsvetenskap. Strategen underströk att samarbetet mellan universitetet, Region Skåne (svenska staten) och entreprenören organisatoriskt utgick från Trippelhelix-modellen. Hon berättade att centrumet ”är en lyckad hybridisering av den privata och den offentliga sektorn” (jfr Gibbons m.fl., 1994; Nowotny m.fl., 2001).

Under ett senare tillfälle när jag diskuterade harmoniseringen av regional livsvetenskap med en policymakare (som var engagerad i stiftelsen Livshälsa) förklarade han:

- Policymakare:* Det är inom denna form av hybridiserade organisationer som universitetet blir mer likt ett företag, samtidigt som företaget blir mer ”akademiserat”. När de sammankopplas skapas möjligheter till nya samarbetsprojekt. Man kan då gå in, ut och över till akademien. Detta är ett innovativt sätt att arbeta tillsammans. Det kan vara så att det först var livsvetenskapare som startade samarbete mellan universitet och företag ... Trippelhelix-gränserna är väldigt flytande, och jag är övertygad att detta kommer att fortsätta öka i framtiden.
- TF:* Alltså ... det finns alltså inte längre några explicita gränsdragningar som i fallet med det moderna samhället?
- Policymakare:* Nej, det är ett helt nytt ramverk. Det gamla industriella samhället – med dess tillverkningsindustri – var en del av en annan period. Som jag tidigare berättade så blir företag idag forskningsorienterade, och universitetet blir mer entreprenöriella. Det är naturligt att människor korsar gränserna. Och de personliga relationerna blir tätare och tätare.
- TF:* Vilken roll tror du att dagens företag har i samband med regional utveckling?
- Policymakare:* Det handlar helt och hållet om samarbete mellan företag och universitet. Företag gillar att vara nära universitet, forskning och utveckling. De sammansmälter i långa loppet.
- TF:* Vad tror du då kommer att hända med den kritiska praktiken när universitetet samarbetar med företag? Är det till exempel möjligt att kritisera Trippelhelix?
- Policymakare:* Nja ... de universitet som är beroende av statlig finansiering kommer inte att ha några problem att kritisera

policy makare och staten ... även om de får sina pengar från staten. Men visst, om universiteten är helt i företagens grepp kan det uppstå problem. Det kan vara att det är lättare för en livsvetenskaplig organisation, än för ett humanistiskt-samhällsvetenskapligt orienterat universitet, att arbeta med företag. Om universitetet marknadsför sig självt som ”vänster” blir det ju svårt att söka pengar och samarbete med businessvärlden. Jag menar det är ett fritt val ... men visst det kan finnas vissa komplexa problem.

Denna dialog som kretsar kring Trippelhelix och livsvetenskap illustrerar hur regionala företag och universitet sammansmälter till en gemensam identitet, medan de traditionella moderna gränsdragningarna mellan världar blir allt mer flytande. Trippelhelix-modellen betraktas här som produktiv för regional utveckling samtidigt som den potentiellt bidrar till en reduktion av kritiskt motstånd.

Sammanfattande slutsatser

I denna artikel har jag i huvudsak påvisat att forskande universitetslärare bör göra sig uppmärksamma på de samtida harmoniseringsprocesser som utgår från Trippelhelix-modellen. För att underbygga mitt argument skisserades en kontextuell bakgrund (framväxten av Mode 2-samhället och dess strävan efter innovationer) för att tydliggöra Trippelhelix-modellens samtida samhälleliga position. Därefter konstaterades hur den textuella Trippelhelix-modellen strävar efter att de berörda subjekten (de involverade människorna) skall inta ”den andres roll” samtidigt som dess objekt (de involverade institutionerna) skall hybridiseras med varandra. Vidare påpekades att det entreprenöriella universitetet är tänkt att agera som en riskkapitalistisk tillväxtmotor medan den innovativa staten söker hybridisera det privata med det offentliga. Allt detta medan den relationella businessen opererar i nätverk som sträcker sig bortom institutionella gränser. Om allt detta fungerar på ett smärtfritt sätt skall Trippelhelix-modellen fungera som en självgenererande process av företagsamhet – en harmonisk transformationsprocess. Detta förefaller vara det essentiella i ett Mode 2-samhälle med fokus på regional utveckling konstituerad av kommersialisering av kunskap och innovation. Trippelhelix-modellen bidrar följaktligen till att policy makare kan ta del av en mängd praktiska möjligheter att förhindra kritiska motstånd. För att illustrera min poäng gällande dessa harmoniseringspraktiker presenterades två etnografiska exempel. Det första exemplet hade fokus på hur, när och varför regionala policy makare tillämpar Trippelhelix-modellen. Detta medan det andra exemplet illustrerade hur livsvetenskap (som ett exempel på en akademisk disciplin) hybridiseras med business och staten. Dessa två exempel är illustrativa på så sätt att de bidrar till en möjlighet att avtäcka och förstå hur harmoniseringsprocesserna fungerar i den sociala livsvärlden – hur de potentiellt avväpnar kritiskt motstånd från universitetslärarnas sida.

Harmonisering handlar här om att göra alla subjekt och objekt till något kompatibelt och följdriktigt i den nya ideologiska kontexten (Nader, 1990, 1997). Detta betyder att många universitetslärare i framtiden kommer att inkapslas i Trippelhelix-modellen som en övergripande ideologisk form (Valaskivi, 2012).

Vad vi generellt kan lära oss av denna specifika textuella-etnografiska fallbeskrivning är att den övergripande innovationspolitiska ideologin, med Trippelhelix-modellen som konstituerande grund, förefaller vara väldigt svår att kritisera eller motstå (jfr Godin, 2015; Godin & Vinck, 2017). Detta speciellt med tanke på att ideologins representanter strävar efter att producera gynnsamt inställda harmoniseringsprocesser i samband med regional utveckling. Harmonisering blir speciellt svårt att kritisera då dess inneboende mening förefaller vara av positiv karaktär i ett framväxande Mode 2-samhälle. Mot denna bakgrund vill jag förslå att universitetslärare bör göra sig uppmärksam på att deras nyckelprofession (Perkin, 1969) håller på att undergå en ideologisk inveckling. Att betrakta harmonisering i termer av *ideologisk inveckling* snarare än som *regional utveckling* kan fungera som ett första steg i ett kritiskt motstånd (jfr Hoy, 2005; Gadamer, 2009) bland forskande universitetslärare.

Om författaren

Torbjörn Friberg, docent i socialantropologi, vid fakulteten för hälsa och samhälle, socialt arbete, Malmö universitet, Sverige. Hans pågående forskning handlar om relationen mellan universitet, industri och stat – som ett samtida uttryck för innovationspolitikens frammarsch. Friberg har ett specifikt intresse av att studera organisering och policyimplementering utifrån en etnografisk grund.

Noter

1. The European Spallation Source (ESS) är en multidisciplinär forskningsanläggning, baserad på världens mest kraftfulla neutronkälla, som håller på att byggas i Lund, Sverige. <http://europeanspallationsource.se> MAX IV-laboratoriet är världens starkaste synkrotronljusanläggning, vilken invigdes i juni 2016. <https://www.maxiv.lu.se/pa-svenska/>
2. Det är inom ramen för denna framväxande ideologiska harmoniseringskontext som vi finner vad socialhistorikern Harold Perkin (1969) benämnde vara en ”nyckelprofession”. Han beskrev nämligen de forskande universitetslärarna som en nyckelprofession då de har till uppgift att utbilda och bedöma andra professionsgrupper i samhället, som exempelvis lärare, läkare och jurister. Perkins poäng är att de forskande universitetslärarna befinner sig i en nyckelposition då de faktiskt reproducerar samhällets institutionella världar (exempelvis skola, sjukhus och rättsväsendet) i stort. Med detta följer att nyckelprofessionen, som uppfattas befinna sig i en kritisk motståndsvärld (se Hoy, 2005), har ett ansvar att avtäckas och synliggöra de politiska och ekonomiska processer som konstituerar människor i vardagsvärlden. Som filosofen Hans-Georg Gadamer (2009, s. 126) tydligt påpekat råder det en motsättning mellan den klassiska universitetsvärlden och den sociala livsvärldens förväntan på praktiskt nytt. Han understryker att universitetet är demokratiskt relevant endast då det söker ta avstånd från ideologiska trender samtidigt som det

- upplyser människor om livets nya politiska och ekonomiska villkor. Gadamers argument kan förstås i linje med att nyckelprofessionen bör inta ett kritiskt snarare än ett harmoniskt angreppssätt – en position som står i strid med Trippelhelix-modellens intentioner.
3. See <http://www.sns.se/artikel/om-sns>
  4. Se <https://www.skane.se/organisation-politik/Naringsliv-och-arbetsmarknad/#>
  5. Se <https://www.vinnova.se/om-oss/>
  6. Se Etzkowitz (2005, s. 11–12) personliga tack till rektorn för Lunds universitet (Per Eriksson).

Referenser

- Agar, M. (1986). *Speaking of Ethnography*. London: Sage Publications.
- Bastalich, W. (2010). Knowledge economy and research innovation. *Studies in Higher Education*, 35(7), 845–857.
- Carlén, J., & Wulff, A. (2014). *På spaning efter universitetet: Om forskning och högre utbildning i den globala kunskapsekonomin*. Lund: Sociologiska institutionen. Hämtad från <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=4275685&fileOid=4275688>
- Etzkowitz, H. (2004). The triple helix and the rise of the entrepreneurial university. I Grandin, K., Wormbs, N., & Widmalm, S. (Red.), *The Science–Industry Nexus: History, Policy, Implications*, Science History Publications (s. 69–91). USA: Science History Publications.
- Etzkowitz, H. (2005). *Trippelhelix – den nya innovationsmodellen: högskola, näringsliv och myndigheter i samverkan*. Stockholm: SNS Förlag.
- Etzkowitz, H. (2013). Normative Change in Science and the Birth of the Triple Helix. I Dzisah, J., & Etzkowitz, H. (Red.), *The Age of Knowledge: The Dynamics of Universities, Knowledge and Society* (s. 11–34). Chicago: Haymarket Books.
- Friberg, T. (2017). From ethnocentrism to policy-centrism. *Ethnography and Education*, 13(4), 1–17.
- Friberg, T. (2018). The Phenomenon of Collaboration in a Life Science Network. *Journal of Organizational Ethnography*. Hämtad från <https://doi.org/10.1108/JOE-03-2017-0013>
- Gadamer, H-G. (2009). Universitetets idé – igår, idag och i morgon. *Psykoanalytisk tidskrift*, 26/27, 125–132.
- Garsten, C., & Jacobsson, K. (2013). Post-political regulation: Illusory consensus and hybrid forms of governance. *Critical Sociology*, 39(3), 421–437.
- Gibbons, M., Limoges, C., Nowotny, H., Schwartzman, S., Scott, P., & Trow, M. (1994). *The new production of knowledge: the dynamics of science and research in contemporary societies*. London: Sage.
- Godin, B. (2006). The Knowledge-Based Economy Conceptual Framework or Buzzword? *Journal of Technology Transfer*, 31(1), 17–30.
- Godin, B. (2015). Innovation: From the Forbidden to a Cliché. *Journal of Business Anthropology*, 4(2), 219–27.
- Godin, B. (2017). *Models of Innovation: The History of an Idea*. Cambridge: MIT Press.
- Godin, B., & Vinck, D. (2017). *Critical Studies of Innovation: Alternative Approaches to the Pro-Innovation Bias*. Massachusetts: Edward Elgar Publishing Inc.
- Hall, P., & Löfgren, K. (2016). Innovation Policy as Performativity – The Case of Sweden. *International Journal of Public Administration*, 40(4), 1–12.

- Hastrup, K. (1990). Videnskabens magi: En antropologisk diskussion af årsag og virkning i verden. I Fink, H., & Hastrup, K. (Red.), *Tanken om enhed i videnskaberne* (s. 191–213). Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Hedensted Lund, D., & Vaaben, N. (2014). Offentligt-privat innovationssamarbejde: Konkurrence og alliance. I Aagaard, P., Sørensen, E., & Torfing, J. (Red.), *Samarbejdsdrevet Innovation i praksis* (s. 109–125). København: Jurist- og Økonomforbundet.
- Hoy, D. C. (2005). *Critical Resistance: From Poststructuralism to Post-Critique*. New York: Bradford Books.
- Krige, J. (2004). Industrialization of Research, Commentary: In Praise of Specificity. I Grandin, K., Wormbs, N., & Widmalm, S. (Red.), *The Science—Industry Nexus: History, Policy, Implications* (s. 133–137). USA: Science History Publications.
- Nader, L. (1990). *Harmony Ideology: Justice and Control in a Zapotec Mountain Village*. California: Stanford University Press.
- Nader, L. (1997). Controlling Processes: Tracing the Dynamic Components of Power. *Current Anthropology*, 38(5), 711–723.
- Nowotny, H. (2008). *Insatiable Curiosity: Innovation in a Fragile Future*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Nowotny, H. (2016). *The Cunning of Uncertainty*. Cambridge: Polity Press.
- Nowotny, H., Scott, P., & Gibbons, M. (2001). *Re-Thinking Science: Knowledge and the Public in an Age of Uncertainty*. London: Polity Press.
- Perkin, H. J. (1969). *Key Profession: The History of the Association of University Teachers*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Shinn, T. (2002). The Triple Helix and New Production of Knowledge: Prepackaged Thinking on Science and Technology. *Social Studies of Science*, 32(4), 599–614.
- Strathern, M. (2000). *Audit Cultures: Anthropological Studies in Accountability, Ethics and the Academy*. London: Routledge.
- Strathern, M. (2004). *Commons and Borderlands: Working Papers on Interdisciplinarity, Accountability and the Flow of Knowledge*. Oxon: Sean Kingston Publishing.
- Strathern, M. (2005). *Kinship, Law and the Unexpected: Relatives Are Always a Surprise*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Strathern, M. (2006). A community of critics? Thoughts on new knowledge. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 12(1), 191–209.
- Valaskivi, K. (2012). Dimensions of Innovationism. I Nynäs, P., Lassander, M., & Utriainen, T. (Red.), *Post-secular Society* (s. 129–156). London: Transaction.